

Wyrok z dnia 15 lutego 2006 r.

II PK 301/05

Asesorowi prokuratury zwolnionemu ze służby przez Prokuratora Generalnego z naruszeniem przepisów lub w sposób nieuzasadniony przysługuje wyłącznie roszczenie o odszkodowanie (art. 50 § 3 k.p. w związku z art. 118 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 21, poz. 206 ze zm.), a nie roszczenie o przywrócenie do pracy po upływie okresu asesury lub o uzyskanie nominacji na stanowisko prokuratora.

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 lutego 2006 r. sprawy z powództwa Katarzyny B. przeciwko Prokuraturze Rejonowej dla W.-Ś. w W. z udziałem Ogólnopolskiego Akademickiego Związku Zawodowego w Warszawie o przywrócenie do pracy, na skutek skarg kasacyjnych powódki i Ogólnopolskiego Akademickiego Związku Zawodowego od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu z dnia 17 czerwca 2005 r., [...]

o d d a l i ł skargi kasacyjne.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 17 czerwca 2005 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego dla Wrocławia Śródmieścia-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 lipca 2003 r. w pkt I w ten sposób, że zasądził od pozwanej Prokuratury Rejonowej dla W.-Ś. na rzecz powódki kwotę 9.621,30 zł, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lipca 2001 r. i nadal do dnia zapłaty, natomiast dalej idącą apelację powódki oddalił, zasądając od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 300 zł tytułem kosztów procesu za wszystkie instancje.

W sprawie tej ustalono, że powódka w dniu 28 lutego 1997 r. została mianowana przez Prokuratora Generalnego na stanowisko asesora Prokuratury Rejonowej w W., gdzie pełniła czynności prokuratorskie przez okres dwóch lat. Od dnia 15 października 1997 r. do dnia wytoczenia powództwa (tj. 7 września 1999 r.) powódka pełniła służbę w Prokuraturze Rejonowej dla W.-Ś. w W., gdzie została przeniesiona pismem Prokuratora Generalnego z dnia 7 października 1997 r. W dniu 27 lutego 1998 r., na polecenie Prokuratora Wojewódzkiego, została przeprowadzona kontrola akt spraw prowadzonych przez powódkę, która wykazała nieprawidłowości w jej pracy. W wyniku tej kontroli, jak i po dodatkowych badaniach przeprowadzonych przez specjalną komisję, powódka uzyskała negatywną opinię w sprawie wniosku o powołanie jej na stanowisko prokuratora. Dnia 2 marca 1999 r. Prokurator Okręgowy w W. wystąpił do Ministerstwa Sprawiedliwości z wnioskiem o zwolnienie powódki ze służby, a pismem z dnia 12 marca 1999 r. Prokurator Generalny zwolnił powódkę ze stanowiska asesora w Prokuraturze Rejonowej dla W.-Ś. w W., z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia. Decyzja ta została poprzedzona weryfikacją pracy powódki, dokonaną przez komisję powołaną do tego celu przez Prokuratora Apelacyjnego w W. Od tego wypowiedzenia powódka odwołała się do Sądu Rejonowego, który wyrokiem z dnia 12 stycznia 2000 r. przywrócił ją do pracy, ponieważ wypowiedzenie zostało jej wręczone w czasie jej usprawiedliwionej nieobecności. Po stawieniu się powódki do pracy, została jej ponownie wręczona kserokopia pisma z dnia 12 marca 1999 r. wypowiadającego stosunek służbowy. Powódka odwołała się do Sądu Rejonowego, który postanowieniem z dnia 26 stycznia 2001 r. odrzucił pozew uznając, iż roszczenie powódki zostało już osądzone prawomocnym wyrokiem z dnia 12 stycznia 2000 r. Po uprawomocnieniu się tego postanowienia, powódka stawiała się pracy, zgłaszając gotowość do jej świadczenia. Została wówczas oddelegowana do Prokuratury Rejonowej dla W.-S.M., gdzie świadczyła pracę do dnia 30 kwietnia 2001 r. Równocześnie toczyło się postępowanie przed Sądem Dyscyplinarnym przy Prokuraturze Generalnej w przedmiocie uchybienia przez powódkę godności urzędu prokuratorskiego w związku z jej wcześniejszym postępowaniem w stosunku do przełożonych w Prokuraturze Rejonowej dla W.-Ś., w wyniku którego powódka została uznana winną. Na skutek odwołania powódki od tego wyroku Odwoławczy Sąd Dyscyplinarny przy Prokuraturze Generalnym, wobec podniesionego zarzutu przedawnienia przewinienia, umorzył postępowanie.

W dniu 6 marca 2001 r. Kolegium Prokuratury Okręgowej w W. jednogłośnie wyraziło negatywną opinię o kandydaturze powódki na stanowisko prokuratora Prokuratury Rejonowej dla W.-Ś. W związku z tym Prokurator Okręgowy w W. zwrócił się do Ministerstwa Sprawiedliwości z wnioskiem o zwolnienie powódki ze służby. W dniu 19 lipca 2001 r. powódka otrzymała pismo Prokuratora Generalnego z dnia 12 lipca 2001 r. wypowiadające jej stosunek służbowy z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia. Jako przyczynę wskazano nieuzyskanie przez powódkę kwalifikacji zawodowych. Od powyższego wypowiedzenia powódka odwołała się do Sądu Rejonowego i w trakcie postępowania, w dniu 10 listopada 2001 r., sprecyzowała, iż stroną pozwaną jest Prokuratura Okręgowa w W. Postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2002 r. Sąd Rejonowy wezwał do udziału w sprawie w charakterze strony pozwanej Prokuraturę Rejonową dla W.-Ś. w W. Wyrokiem z dnia 9 lipca 2003 r. Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo o przywrócenie do pracy, uznając, że wskazana przyczyna wypowiedzenia była rzeczywista. Wyrokiem z dnia 18 grudnia 2003 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu oddalił apelację powódki od tego wyroku. Na skutek kasacji powódki oraz Ogólnopolskiego Akademickiego Związku Zawodowego w Warszawie, który wstąpił do sprawy z dniem 6 listopada 2003 r., Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 7 października 2004 r. uchylił zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację w stosunku do pozwanej Prokuratury Rejonowej dla W.-Ś. w W., zniósł w tym zakresie postępowanie apelacyjne i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania, a także oddalił kasację w stosunku do pozwanej Prokuratury Okręgowej w W. i zasądził na jej rzecz od powódki kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego. Sąd Najwyższy stwierdził, iż w przedmiotowej sprawie wystąpiła nieważność postępowania z powodu pozbawienia macierzystej dla powódki Prokuratury Rejonowej dla W.-Ś. w W. możliwości obrony praw w postępowaniu apelacyjnym. Ponieważ powódka zaskarżyła w całości wyrok Sądu pierwszej instancji, to stroną postępowania apelacyjnego powinien być także i przede wszystkim jej pracodawca, tj. Prokuratura Rejonowa dla W.-Ś. w W., której Sąd Okręgowy w ogóle nie powiadamiał o terminach procesowania, a którą uwzględnił w sentencji wyroku oddalającego apelację powódki.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy we Wrocławiu dodatkowo ustalił, że w prokuraturze nie dokonuje się okresowych kontroli pracy asesora prokuratorowskiego, a jedynie kontrole bieżące. Przy opracowaniu opinii komisja oceniająca

służbę bazuje na tym, co napisze Prokuratura Rejonowa, a decydujące znaczenie ma ilość załatwionych spraw. Asesora nie zapoznaje się z opinią przed przekazaniem jej kolegium prokuratury. Przy ocenie pracy asesora decydują względy merytoryczne, poziom pracy, ale brane są także pod uwagę inne elementy takie jak: dyspozycyjność, sumiennosc, zaangażowanie. O stanowisku kolegium prokuratury zdecydowały względy merytoryczne. Po przywróceniu do pracy powódka nie mogła wykonywać czynności, które wykonywała w czasie powierzenia jej votum prokuratorского. W okresie służby w sekcji do spraw wypadków ruchu drogowego i komunikacji Prokuratury Rejonowej dla W.Ś. powódka wykonywała czynności w sprawach przydzielonych prokuratorom Ryszardowi G. i Jerzemu Ś., sporządzając akty oskarżenia „na nazwiska w/w prokuratorów”. Uwag do pracy powódki nie było, a nikt nie zwracał się do tych prokuratorów o ocenę pracy powódki. Kolegium miało możliwość zapoznania się z protokołami oceny asesora. Powódka nie miała konfliktów z nadzorującą jej służbę prokurator G., które pojawiły się dopiero w sprawie, którą ta prokurator poleciła powódce umorzyć. W ocenie Prokuratora Rejonowego dla W.Ś. powódka zna przepisy Kodeksu karnego i Kodeksu postępowania karnego. Przy ocenie pracy powódki te same akta były badane przez wizytatora, komisję i Prokuraturę Apelacyjną. Po przywróceniu do pracy powódka mogła wykonywać jedynie czynności „aplikanckie”. Po 1999 r., kiedy skończył się powódce okres asesury, nie można było jej oceniać, bo nie wykonywała czynności merytorycznych. Powódka nie umiała przełożyć wiedzy na wykonywane czynności asesora. Prokurator Rejonowy dla W.Ś. wnioskuje o pierwsze wypowiedzenie powódce umowy o pracę, drugi i trzeci wniosek pochodził od Prokuratury Okręgowej w W.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał apelację powódki za częściowo uzasadnioną, wskazując, że podana w piśmie z dnia 12 lipca 2001 r. przyczyna wypowiedzenia, tj. niezyskanie przez powódkę kwalifikacji zawodowych, nie była wystarczająco sprecyzowana. Wynika to z tego, że merytoryczne kwalifikacje do wykonywania czynności prokuratorских asesor uzyskuje po ukończeniu studiów wyższych prawniczych i odbyciu aplikacji prokuratorской (powódka odbyła aplikację sędziowską i prokuratorскую), a kwalifikacje formalne sprawdzane są przed powołaniem na stanowisko asesora (art. 14 ust. 1 ustawy o prokuraturze). Ponadto, na co powoływała się również pozwana, asesura jest etapem edukacji prawniczej, kiedy asesor uzyskuje już pewną samodzielność w prowadzeniu spraw, ale równocześnie nadal podlega ścisłej kontroli ze strony przełożonych (art. 99 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z

dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze, jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 21, poz. 206; § 51 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 kwietnia 1992 r. - Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury). W okresie odbywania asesury powódka wykonywała służbę na zasadach podporządkowania w organach prokuratury, której ustrój jest oparty na zasadach jedności i hierarchicznego podporządkowania.

Równocześnie strona pozwana w piśmie z dnia 12 lipca 2001 r. niewystarczająco sprecyzowała wskazaną powódce przyczynę wypowiedzenia stosunku służby, nie wskazując „np. na nieprzydatność powódki na stanowisku prokuratora, czy na niewłaściwe wykonywanie przez nią obowiązków asesora”, wobec czego „rzeczywistej przyczyny wypowiedzenia stosunku pracy powódce strona pozwana nie ujawniła”. Niewystarczające określenie przyczyny wypowiedzenia stosunku pracy narusza przepis art. 30 § 4 k.p., a w konsekwencji również art. 45 § 1 k.p. Jednakże „wobec naruszenia przez pracodawcę przepisów o wypowiedaniu umów o pracę (art. 45 § 1 k.p.), nie zachodziła potrzeba analizowania czy wypowiedzenie było uzasadnione”.

Następnie Sąd Okręgowy uznał, że stosunek z nominacji wiąże się z większą dyspozycyjnością niż stosunek umowny, ale korzysta ze wzmożonej ochrony przed jego rozwiązaniem. Stosunek służbowy powódki „po upływie okresu votum, po ponownym zatrudnieniu u strony pozwanej trwał nadal do czasu upływu okresu wypowiedzenia”. Wbrew twierdzeniom powódki o konieczności rozróżnienia mianowania asesora od powierzenia mu pełnienia czynności prokuratorskich w ramach zatrudnienia asesora prokuratorskiego na podstawie nominacji nie oznacza, że jest on mianowany na czas nieokreślony, jak błędnie sądzi powódka. Zatrudnienie asesora prokuratorskiego na podstawie nominacji nie oznacza mianowania na czas nieokreślony. Przepis art. 99 § 1 ustawy o prokuraturze, obowiązujący w dacie wydania wyroku Sądu pierwszej instancji z dnia 9 lipca 2003 r., stanowił, że Prokurator Generalny może powierzyć asesorowi powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury na czas określony nieprzekraczający dwóch lat pełnienie czynności prokuratorskich. Przedłużenie okresu asesury na czas określony nieprzekraczający trzech lat nastąpiło ustawą zmieniającą z dnia 29 listopada 2003 r. (Dz.U. Nr 228, poz. 2256) z mocą od 14 stycznia 2004 r. Jednakże art. 100 ust. 2 ustawy o prokuraturze nadal stanowi, że Prokurator Generalny może, z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, zwolnić asesora powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury ze służby.

Przepis art. 16 ust. 3 stosuje się odpowiednio. Dalej Sąd Okręgowy powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego wydane w sprawach dotyczących asesorów sądowych, w szczególności w kwestii dotyczącej przyczyny rozwiązania stosunku służbowego asesora sądowego, zgodnie z którym „w razie rozwiązania stosunku pracy z asesorem sądowym, w oświadczeniu właściwego organu o rozwiązywaniu z nim stosunku pracy powinna być wskazana przyczyna tego rozwiązania. Nie stanowią jej jednak przyczyny wymienione w art. 13 ust. 1 i w art. 14 ust. 1-3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 ze zm.), gdyż do rozwiązania za wypowiedzeniem stosunku pracy z mianowanym asesorem sądowym stosuje się odpowiednio art. 50 § 3 k.p”. Zgodnie z przepisem art. 100 ust. 1 ustawy o prokuraturze do asesorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące prokuratorów tych prokuratur. Natomiast z treści art. 118 w związku z art. 47 ust. 2 ustawy o prokuraturze, do roszczeń prokuratorów dotyczących rozwiązania stosunku pracy należy stosować odpowiednio przepisy Kodeksu pracy.

Sąd Okręgowy wskazał, że przepis art. 30 § 4 k.p. wymaga, aby w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony została podana przyczyna uzasadniająca wypowiedzenie. Przyczyna taka została powódce wskazana w pisemnym oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę. W świetle ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przepis art. 30 § 4 k.p. dotyczy formalnego wskazania przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę, a nie jej rzeczywistego występowania lub oceny, czy jest ona przyczyną uzasadniającą wypowiedzenie w rozumieniu art. 45 § 1 k.p. Brak przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie umowy o pracę powoduje powstanie po stronie pracownika roszczeń z art. 45 § 1 k.p., choćby pracodawca podając przyczynę wypowiedzenia nie naruszył art. 30 § 4 k.p., co oznacza, że w przepisach Kodeksu pracy istnieje wyraźna dystynkcja pomiędzy czysto formalnym wskazaniem przyczyny wypowiedzenia (art. 30 § 4 k.p.), a zasadnością tej przyczyny (art. 45 § 1 k.p.). Pracodawca nie wywiązuje się z obowiązku podania w wypowiedzeniu umowy o pracę na czas nieokreślony przyczyny wypowiedzenia, gdy albo nie wskazuje jej w ogóle, albo kiedy wskazana przyczyna jest niejasna lub niezrozumiała dla pracownika. W rozpoznawanej sprawie przyczyna wskazana w oświadczeniu Prokuratora Generalnego z dnia 12 lipca 2001 r. „wobec nie uzyskania kwalifikacji do samodzielnego wykonywania obowiązków prokuratora” nie była na tyle jasna, zrozumiała, konkretna i wystarczająca, aby powódka mogła

dokonać we własnym zakresie oceny, czy przyczyna ta w rzeczywistości istniała i czy była uzasadniona, zwłaszcza że powódka nie została zapoznana z opiniami, którymi dysponowało kolegium prokuratury. Ponieważ ustawa o prokuraturze nie zawiera przepisów regulujących sprawę roszczeń przysługujących asesorom zwolnionym przez Prokuratora Generalnego, po uprzednim wypowiedzeniu, Sąd Okręgowy oparł się na orzecznictwie Sądu Najwyższego w analogicznej kwestii dotyczącej zwolnienia za wypowiedzeniem asesora sądowego i przyjął, że do rozwiązania za wypowiedzeniem stosunku pracy z mianowanym asesorem prokuratorskim stosuje się odpowiednio art. 41 i 50 § 3 k.p. Nie stosuje się natomiast art. 13 ust. 1 i art. 14 ust. 1 - 3 ustawy o pracownikach urzędów państwowych, oraz że stosunek prawny asesora sądowego (w rozpoznawanej sprawie asesora prokuratorskiego, *per analogia*) podlega ochronie w takim zakresie, w jakim zawiera w sobie elementy stosunku pracy (art. 24 zdanie pierwsze Konstytucji RP). Jeżeli zatem unormowanie dotyczące asesorów sądowych znajdujące się w Prawie o ustroju sądów powszechnych z 1985 r. jest niepełne, należy w sprawach nim nieuregulowanych posłużyć się przepisami Kodeksu pracy (art. 150 tego Prawa), a te trzeba interpretować nie tylko zgodnie z ich brzmieniem, ale także z celem, któremu służy instytucja asesury. Założenie to doprowadziło do wniosku, że odpowiednie stosowanie art. 50 § 3 k.p. do roszczeń asesora prokuratury zwolnionego za wypowiedzeniem nie stwarza podstawy do wydania orzeczenia o przywróceniu go do pracy, ale pozwala zbadać przyczyny jego zwolnienia i w zależności od dokonanych ustaleń i ich oceny rozstrzygnąć o roszczeniu o odszkodowanie. W świetle powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok zasądając od strony pozwanej na rzecz powódki odszkodowanie w wysokości wynagrodzenia za 3 miesiące (art. 50 § 3 i § 4 k.p.), zaś dalej idącą apelację oddalił jako nieuzasadnioną na podstawie art. 385 k.p.c.

W skardze kasacyjnej powódka podniosła naruszenie następujących przepisów prawa materialnego: 1) błędnej wykładni art. 98, art. 99 i art. 100 ust. 2 ustawy o prokuraturze, przez przyjęcie, iż kreowany i rozwiązywany na podstawie wskazanych przepisów stosunek służby asesora prokuratury powszechnej odpowiada rodzajowo stosunkowi pracy na czas określony, 2) niewłaściwego zastosowania art. 50 § 3 k.p. w związku z art. 118 ustawy o prokuraturze, poprzez jego zastosowanie w ramach stosunku pracy, który nie wykazuje cech stosunku pracy na czas określony, 3) niewłaściwego zastosowania art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 118 ustawy o prokuratu-

rze, poprzez jego niezastosowania w wyniku przyjęcia, iż zwolnionemu asesorowi prokuratury nie przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy.

Skarga kasacyjna wskazała na istnienie istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego zróżnicowania uregulowań dotyczących stosunku służby asesora sądowego i asesora prokuratorskiego, zawartych odpowiednio w Prawie o ustroju sądów powszechnych i ustawie o prokuraturze. O ile w orzecznictwie Sądu Najwyższego wykrystalizował się pogląd o charakterze stosunku pracy asesora sądowego zbliżonym do umowy o pracę na czas określony, co przesądza o tym, że do roszczeń asesora sądowego związanych z dokonaniem wobec niego wypowiedzeniem stosunku pracy należy stosować przepisy Kodeksu pracy o uprawnieniach pracownika w przypadku niezgodnego prawem wypowiedzenia umowy o pracę na czas określony (wyroki Sądu Najwyższego z 12 marca 2003 r., I PK 22/02, OSNP 2004 nr 15, poz. 259 i z dnia 1 kwietnia 2004 r., III PK 4/04, OSNP 2005 nr 2, poz. 16), o tyle brak jest orzeczeń odnoszących się do asesora prokuratorskiego w kontekście rodzaju wiążącego go stosunku służbowego (na czas określony, czy nieokreślony) i związanej z tym kwestii dopuszczalności przywrócenia do pracy, w przypadku stwierdzenia przez sąd naruszenia przepisów o wypowiedaniu stosunku pracy. Zdaniem powódki istnieją nie tylko literalne, ale i systemowe różnice w uregulowaniu sytuacji prawnej wymienionych grup asesorskich, które sprzeciwiają się przenoszeniu poglądów prawnych Sądu Najwyższego dotyczących asesorów sądowych na grunt stosunków służbowych asesorów prokuratorskich. W ustawie o prokuraturze „ustawodawca nie zawarł istniejącego w Prawie o ustroju sądów powszechnych ograniczenia, zgodnie z którym asesorem sądowym nie można być dłużej niż 3 lata. Ponadto, w obrębie samej już ustawy o prokuraturze, ustawodawca wyraźnie rozróżnił sytuację prawną asesora prokuratury wojskowej i asesora prokuratury powszechnej, przewidując w wypadku asesorów wojskowych obowiązek zwolnienia ze służby po upływie określonego czasu, pozostawiając jednocześnie decyzję o wypowiedzeniu stosunku pracy asesorowi prokuratury powszechnej w ramach fakultatywnego uprawnienia Prokuratora Generalnego, nie zakreślając żadnego terminu, z upływem którego asesor musi być zwolniony.” Zaskarżony wyrok nie dostrzega w żaden sposób przytoczonych realiów normatywnych, odwołując się przy tym do wcześniejszych wypowiedzi Sądu Najwyższego, dotyczących nieporównywalnych - w omawianym zakresie - przepisów Prawa o ustroju sądów powszechnych, które zawierają wyraźne ograniczenie czasowe, z których wynika, że stosunek pracy asesora sądowego nie może dłużej trwać w zgo-

dzie z obowiązującym prawem. W rozpoznawanej sprawie istotne jest rozróżnienie pomiędzy czynnością prawną Prokuratora Generalnego kreującą stosunek pracy asesora prokuratorskiego, a całkowicie odrębną czynnością prawną tegoż Prokuratora Generalnego, polegającą na powierzeniu asesorowi prokuratorskiemu pełnienia czynności prokuratorskich, zwłaszcza że każda z tych dwóch czynności prawnych Prokuratora Generalnego znajduje odrębną i niezależną podstawę prawną. Zatrudnienie asesora prokuratorskiego w danej jednostce organizacyjnej prokuratury nie wiąże się immanentnie z powierzeniem czynności prokuratorskich, a okres, na który powierza się asesorowi obowiązki prokuratorskie nie jest tożsamy z okresem zatrudnienia na stanowisku asesora prokuratury. Z powyższego wynika, że dwuletni termin z art. 99 ust. 1 ustawy o prokuraturze nie ogranicza w czasie trwania stosunku pracy asesora prokuratorskiego, lecz dotyczy jedynie okresu pełnienia czynności prokuratorskich. Prowadzi to do konstatacji, że z przepisów art. 98 i 99 tej ustawy nie wynika, aby wolą ustawodawcy było ograniczenie w czasie trwania stosunku służby asesora prokuratorskiego. Nie można zatem uznać, że stosunek służby asesora prokuratorskiego ma charakter stosunku pracy na czas określony.

Skarżąca twierdziła też, że jakkolwiek porównanie regulacji ustawy o prokuraturze i regulacji Prawa o ustroju sądów powszechnych jest stosowne w zakresie, w jakim analogia odnosi się ściśle do rozróżnienia czynności mianowania i udzielenia *votum*, to jednak różnice zachodzące pomiędzy obiema regulacjami (art. 115 § 4 Prawa o ustroju sądów powszechnych a art. 100 ust 2 ustawy o prokuraturze) przeczą przyjęciu rozwiązań analogicznych odnośnie do terminowego charakteru stosunku służby asesora prokuratorskiego. Również zmiany dokonane w ustawie o prokuraturze już po dacie rozwiązania stosunku pracy pomiędzy stronami zdają się wskazywać na to, że ustawodawca całkowicie świadomie nie nakłada ograniczeń czasowych na stosunek służby asesora zatrudnionego w powszechnej jednostce organizacyjnej prokuratury, nakładając przy tym odpowiednie ograniczenie na asesorów prokuratur wojskowych (art. 100 tej ustawy w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o prokuraturze, ustawy - Prawo o ustroju sądów wojskowych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 220, poz. 2256). Wynika z tego, że ustawodawca nie tylko nie wprowadza zasady, zgodnie z którą stosunek pracy asesora zatrudnionego w powszechnej jednostce organizacyjnej prokuratury rozwiązuje się z mocy samego prawa, na skutek upływu określonego czasu, ale też nie wyznacza żadnego terminu, w którym

asesorowi powinno być złożone oświadczenie woli Prokuratora Generalnego w przedmiocie wypowiedzenia. Co więcej, w przypadku asesorów powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury, ustawodawca w żaden sposób nie wiąże upływu okresu, na który powierzono asesorowi obowiązki prokuratorskie, z koniecznością wypowiedzenia stosunku służby. Przeciwnie, inaczej niż to ma miejsce w wypadku asesorów prokuratur wojskowych, rozwiązanie stosunku pracy z asesorem powszechnej jednostki organizacyjnej prokuratury pozostaje li tylko uprawnieniem, a nie obowiązkiem Prokuratora Generalnego. W świetle powyższych wywodów nie można przyjmować, iż stosunek służby asesora prokuratorskiego, zatrudnionego w powszechnej jednostce organizacyjnej prokuratury, zbliża się swym charakterem do umów o pracę na czas określony, a co za tym idzie nie można stosować w zakresie roszczeń asesora prokuratorskiego, związanych z niezgodnym z prawem wypowiedzeniem stosunku pracy, przepisów o uprawnieniach pracownika w wypadku niezgodnego z prawem wypowiedzeniem terminowej umowy o pracę.

Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przywrócenie do pracy na dotychczasowych warunkach pracy i płacy i zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powódki kosztów zastępstwa procesowego za wszystkie instancje wedle norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu.

Drugą skargę kasacyjną wniósł uczestnik postępowania - Ogólnopolski Akademicki Związek Zawodowy w Warszawie, podnosząc zarzuty naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie i błędną wykładnię art. 45 § 1 k.p. i art. 47 ust. 2 w związku z art. 100 ust. 1 ustawy o prokuraturze. Występuje konieczność dokonania wykładni art. 47 ust. 2 w związku z art. 100 ust. 1 ustawy o prokuraturze, a także istnieje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie, czy zwolnionemu asesorowi prokuratury przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy. W skardze twierdzi się, że pracownikowi mianowanemu przysługuje wzmożona ochrona zatrudnienia, pozwalająca przyjąć, że także mianowanemu asesorowi prokuratury przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy bądź alternatywnie odszkodowanie. Ochrona zatrudnienia ma się wyrażać w pierwszym rzędzie przez restytucję stosunku pracy, a jedynie w szczególnych okolicznościach (niemożliwości lub niecelowości przywrócenia do pracy) przyjmować alternatywną formę odszkodowania. Dotyczy to szeregu pracowników mianowanych i wła-

śnie do nich odpowiednie stosowanie art. 45 § 1 k.p. w tym zakresie pozwala „w powiązaniu z art. 47 ust. 2 w zw. z art. 100 ust. 1 UoPro na sformułowanie tezy przeciwnej do tej, na której oparty jest zaskarżony wyrok, o przysługiwaniu zwolnionemu asesorowi prokuratury roszczenia o przywrócenie do pracy”. W tym kierunku zdawał się zmierzać wyrok kasacyjny Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2004 r. Ponadto, „skoro przy ochronie zwyczajnej pracownikowi przysługuje jako podstawowy środek ochrony - roszczenie o przywrócenie do pracy a dopiero alternatywnie i wedle własnego wyboru odszkodowanie, to tym bardziej - przez rozumowanie z mniejszego na większe - przy ochronie wzmożonej przysługiwanie roszczenia o przywrócenie do pracy jest uzasadnione. Także konstytucyjne względy równościowe (art. 32 ust. 1 Konstytucji) skłaniają do równego traktowania w ochronie prawnej asesorów prokuratury, tak jak to ma miejsce w odniesieniu do mianowanych asystentów czy adiunktów szkół wyższych”. W tej skardze zawarty został wniosek o odroczenie wydania orzeczenia i przekazanie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości i rozbieżności w orzecznictwie powszechnych sądów pracy, czy zwolnionemu asesorowi prokuratury przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy, a także wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwana Prokuratura Rejonowa wniosła o jej oddalenie, wskazując na terminowy charakter stosunku pracy asesora zatrudnionego w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury, a także na cele asesury, które prowadzą do wniosku, że brak jest podstaw prawnych do wydania orzeczenia o przywróceniu do służby asesora prokuratorskiego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Obie skargi kasacyjne okazały się nieuzasadnione. Ich podstawową wadą było to, że nie zawierają jakichkolwiek zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego, co sprawiało, że Sąd Najwyższy był związany ustaleniami faktycznym stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). W ramach takich miarodajnych ustaleń, Sąd Okręgowy między innymi przyjął, że „o decyzji Kolegium zadecydowały względy merytoryczne”, że po przywróceniu do pracy powódka mogła wykonywać czynności „aplikanckie”, oraz że „nie umiała przełożyć wiedzy na czyn-

ności asesora”. Wprawdzie takim ustaleniom daleko do precyzji potrzebnej do zweryfikowania zasadności wskazanej powódce przyczyny wypowiedzenia stosunku służbowego, którą Sąd Okręgowy uznał za „niewystarczająco sprecyzowaną”, czy wręcz, że „rzeczywistej przyczyny wypowiedzenia powódce strona pozwana nie ujawniła”, co wszakże doprowadziło ten Sąd do stwierdzenia, że takie określenie przyczyny wypowiedzenia naruszało art. 30 § 4 k.p., przez co strona pozwana dopuściła się naruszenia przepisów o wypowiedaniu umów o pracę (art. 45 § 1 k.p.). W szczególności obie kasacje nie zakwestionowały potrzeby weryfikacji stanowiska, że „nie zachodziła potrzeba analizowania czy wypowiedzenie było uzasadnione”, poprzestając na oczywiście wątpliwym twierdzeniu, że każde odwołanie się asesora prokuratorskiego od dokonanego wypowiedzenia stosunku służbowego powinno doprowadzić do wydania orzeczenia o przywróceniu do służby.

Według art. 100 ust. 2 ustawy o prokuraturze - Prokurator Generalny może, z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, zwolnić asesora powszechnej jednostki organizacyjnej ze służby, co oznacza, że rozwiązanie w tym trybie stosunku służbowego z asesorem prokuratorskim może być dokonane w każdym czasie, a zatem nie tylko w związku lub z upływem okresu, na który powierzono asesorowi wykonywanie czynności prokuratorskich. Otwarcie dla asesora drogi sądowej dochodzenia roszczeń ze stosunku służbowego przed sądem powszechnym (art. 47 ust. 2 ustawy o prokuraturze) stwarza możliwość merytorycznej sądowej weryfikacji dokonywanych przez organy prokuratorskie ocen dotyczących sposobu, sprawności, prawidłowości, legalności, rzetelności oraz innych predyspozycji koniecznych do należytego wykonywania czynności prokuratorskich (sprawowania *votum* prokuratorskiego) przez asesora prokuratury, jak i formułowanych wobec niego prognoz co do przydatności do wykonywania zawodu prokuratora, tyle że wymaga to koniecznego wskazania wszystkich okoliczności, które mogłyby podważyć decyzję Prokuratora Generalnego o zwolnieniu asesora ze służby w okresie trwania asesury. Zweryfikowanie decyzji o zwolnieniu ze służby asesora prokuratorskiego wymaga przeto wykazania, że było ono niezgodne z przepisami o wypowiedaniu stosunku służbowego lub nieuzasadnione w rozumieniu art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 118 ustawy o prokuraturze. W tym zakresie obie kasacje podważały jedynie przyjętą przez Sąd Okręgowy koncepcję roszczeń związanych z niezgodnym z prawem rozwiązaniem terminowego stosunku pracy, kwestionując terminową naturę prawną stosunku służbowego asesora z nominacji, który - w ocenie skarżących - powinien być postrzegany jako

bezterminowy stosunek służbowy z mianowania, który podlega wzmożonej ochronie prawnej z prymatem roszczenia o przywrócenie do pracy nad roszczeniem o odszkodowanie.

W ocenie Sądu Najwyższego, prawidłowa systemowa, logiczna i celowościowa wykładnia przepisów o stosunku służbowym asesora prokuratury prowadzi do wniosku, że asesura prokuratorska jest okresem (etapem) edukacji prawniczej poprzedzającym uzyskanie pełnych uprawnień prokuratora, a przeto zbliża się charakterem prawnym do terminowego stosunku służbowego, który może być rozwiązany za trzymiesięcznym wypowiedzeniem w razie negatywnej oceny przebiegu asesury wskazującej na brak pozytywnych prognoz co do profesjonalnego wykonywania czynności prokuratorskich. Stosunek służbowy asesora prokuratorskiego na ogół wiąże się z powierzeniem mu pełnienia czynności prokuratorskich w wymiarze nieprzekraczającym 2 lat (aktualnie 3 lat - art. 99 ust. 1 ustawy o prokuraturze), a asesor prokuratury nieposiadający uprawnień do pełnienia czynności prokuratorskich może występować w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach w postępowaniu uproszczonym (art. 99 ust. 2 tej ustawy). Z takiego okresowego celu i istoty instytucji prawnej asesury prokuratorskiej wynika, że asesura nie może być postrzegana jako bezterminowa służba wykonywana przez czas nieokreślony, ale jako okres zmierzający do dochodzenia (zdobywania) pełnych uprawnień prokuratorskich, który po pozytywnym zweryfikowaniu i ocenie zdobytej wiedzy, umiejętności i predyspozycji zawodowych przez odpowiednie organy urzędu prokuratorskiego jest podstawą dla Prokuratora Generalnego do wydania decyzji o mianowaniu na stanowisko prokuratora. Natomiast w przypadku negatywnych ocen i rokowań co do możliwości prawidłowego pełnienia czynności prokuratorskich Prokurator Generalny podejmuje decyzję o zwolnieniu ze służby za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, także przed upływem okresu powierzenia asesorowi wykonywania *votum* prokuratorskiego. W celowościowym i systemowym rozumieniu asesury prokuratorskiej okres tej służby ma zatem naturę terminową, która sprawia, że do roszczeń związanych z wypowiedzeniem tego stosunku służbowego należy stosować odpowiednie przepisy Kodeksu pracy regulujące uprawnienia pracownika w razie niezgodnego z prawem wypowiedzenia terminowych stosunków pracy (art. 118 ustawy o prokuraturze w związku z art. 50 § 3 k.p.). W przepisach pragmatyki prokuratorskiej nie ma żadnych uregulowań, które potwierdzałyby bezterminowy charakter nominacji asesora prokuratury, ponieważ art. 100 ust. 2 ustawy o prokuraturze uprawnia Prokuratora Generalnego

do zwolnienia asesora ze służby z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, co w odniesieniu do stosunków pracy (lub służby) z bezterminowej nominacji jest dopuszczalne wyłącznie z kazuistycznie określonych ustawowych przyczyn rozwiązania mianowania.

Na gruncie stanowiska o terminowym charakterze prawnym stosunku służbowego asesora prokuratorskiego, przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że wskazana przyczyna wypowiedzenia „nie była wystarczająco sprecyzowana”, czy też „że rzeczywistej wypowiedzenia powódce stosunku pracy nie ujawniono”, była chybiona w odniesieniu do powódki będącej przecież pracownikiem naukowo-dydaktycznym uniwersyteckiego wydziału prawa, która pomyślnie zdała egzamin prokuratorski i były jej powierzone czynności prokuratorskie w okresie odbywania asesury, a zatem mogła identyfikować i powinna merytorycznie podważyć wskazaną jej przyczynę zwolnienia ze służby, którą w istocie rzeczy była negatywna ocena jej kwalifikacji i predyspozycji do uzyskania nominacji na stanowisko prokuratora. Ponadto art. 30 § 4 k.p. zobowiązuje do wskazania przyczyny wypowiedzenia wyłącznie przy wypowiedzaniu umów o pracę na czas nieokreślony, co oznaczało, że rzekome niedochowanie rygorów z art. 30 § 4 k.p. nie powinno być uznane za naruszające przepisy o rozwiązaniu z powódką terminowej nominacji na stanowisku asesora prokuratorskiego, która była zwolniona ze służby na wniosek właściwego prokuratora, po zasięgnięciu opinii kolegium prokuratury, negatywnie oceniający przydatność powódki do uzyskania mianowania na stanowisko prokuratora. Zwolnienie przez Prokuratora Generalnego ze służby asesora na podstawie art. 100 § 2 ustawy o prokuraturze dokonane na wniosek właściwego prokuratora okręgowego, negatywnie oceniającego służbę powódki, stanowi wystarczającą realizację wymagania z art. 30 § 4 k.p. Zważywszy jednak, że w rozpoznawanej sprawie doszło do wydania orzeczenia odszkodowawczego korzystnego dla powódki, Sąd Najwyższy nie uchylił zaskarżonego wyroku do ponownego rozpoznania, gdyż przy kolejnym ponownym rozpoznaniu sprawy mogłoby potencjalnie dojść do wydania wyroku na niekorzyść skarżącej i naruszenia zakazu *reformationis in peius* (art. 398²¹ k.p.c. w związku z art. 384 k.p.c.).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy uznał, że otwarcie dla asesora drogi sądowej dochodzenia roszczeń ze stosunku służbowego przed sądem powszechnym (sądem pracy) oznacza, że możliwa jest merytoryczna sądowa weryfikacja legalności lub zasadności zwolnienia asesora ze służby w okresie trwania asesury, tyle że wymagałoby to koniecznego wskazania wszystkich okoliczności, które mo-

głoby podważyć taką decyzję Prokuratora Generalnego. Tymczasem wniesione kasacje nie wymieniają żadnych takich twierdzeń ani nawet nie zawierają zarzutów, które mogłyby umożliwić w postępowaniu kasacyjnym zweryfikowanie ustaleń i ocen dokonanych przez Sąd Okręgowy, a ponadto na rzecz powódki zasądzone zostało odszkodowanie tak, jakby jej roszczenie było uzasadnione. Dodatkowo upływ okresu asesury, w sytuacji faktycznej powódki wykluczałby (wyłącznie teoretyczną) celowość reaktywowania jej stosunku służbowego na stanowisku asesora, zważywszy że asesor prokuratury nie ma roszczenia o mianowanie go na stanowisko prokuratora. Warto podkreślić, że w stosunku do prokuratorów w judykaturze przyjmuje się, iż prokurator wydalony ze służby orzeczeniem dyscyplinarnym może dochodzić przed sądem pracy odszkodowania w związku ze stwierdzeniem wygaśnięcia stosunku pracy z naruszeniem prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2001 r., I PKN 379/00, OSNP 2003 nr 5, poz. 116). Trudno byłoby wskazać przyczyny, dla których zwolnionemu z pracy asesorowi prokuratorskiemu, który nie uzyskał bezterminowej nominacji na stanowisko prokuratora, miałyby przysługiwać roszczenie o przywrócenie do służby po upływie okresu asesury.

W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, że przepisy ustawy o prokuraturze nie zawierają podstaw prawnych do przypisania bezterminowego charakteru prawnego mianowaniu na stanowisko asesora prokuratury, któremu nie przysługuje roszczenie o przywrócenie do służby po upływie okresu asesury ani roszczenie o uzyskanie nominacji na stanowisko prokuratora. Łącznie doprowadziło to do wyrażenia poglądu, że w przypadku podważenia legalności lub zasadności zwolnienia przez Prokuratora Generalnego ze służby asesora prokuratury, z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia (art. 100 ust. 2 ustawy o prokuraturze), zwolnionemu przysługuje roszczenie o odszkodowanie (art. 118 ustawy o prokuraturze w związku z art. 50 § 3 k.p.). Z tych względów w zgodzie z art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy oddalił niemające uzasadnionych podstaw skargi kasacyjne.

=====